

Zuzanna
és a világmindenség

Jacek Dukaj

ZUZANNA
ÉS A VILÁGMINDENSÉG

Fordította:
Mihályi Zsuzsa

TYPOTEX

Oktatásügyi és Kulturális
Főigazgatóság

INSTYTUT KSIĄŻKI

©POLAND

Kultúra program

A mű megjelenését az Európai Unió Kultúra programja (2007–2013) és a Książki Instytut © POLAND Fordítási Programja támogatta.

This publication has been subsidized by the Culture Programme of the European Union (2007–2013) and by Instytut Książki – the ©POLAND Translation Programme.

© Copyright by Jacek Dukaj

© Copyright by Wydawnictwo Literackie, Kraków, 2002

Hungarian translation © Mihályi Zsuzsa, Typotex, 2012

Hungarian edition © Typotex, 2012

Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

ISBN 978 963 279 744 1

ISSN 2063-3866

Science in Fiction

Sorozatszerkesztő: Sosity Beáta

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!

Újabb kiadványainkról, akcióinkról

a www.typotex.hu és a [facebook.com/typotexkiado](https://www.facebook.com/typotexkiado)

oldalakon értesülhet.

Kiadja a Typotex Elektronikus Kiadó Kft.

Felelős vezető: Votisky Zsuzsa

Felelős szerkesztő: Sosity Beáta

A borítót tervezte: Dukai István

Tördelte: Jutai Péter

Nyomta a Séd Nyomda Kft., Szekszárd

Felelős vezető: Katona Szilvia

This city is an ogre squatting by the river
It gives life but it takes away, my youth
There comes a time when you just cannot deliver
This is a fact. This is a stone cold truth. (...)
Amongst the cogs and the wires, my youth
Vanilla breath and handsome apes with girlish eyes
Dreams that roam between truth and untruth
Memories that become monstrous lies
So onward! And Onward! And Onward I go!
Onward! And Upward!

Nick Cave: *Do You Love Me? (Part 2)*

Aztán eszébe jut, hogy ismeri ezt a várost – az álmaiból. Ismeri mással össze nem téveszthető fényeit és árnyait, az idők kezdete előtt emelt épületeinek formáit, a port a lába alatt, amely megcsikordul, amikor az utcáin lépked; még a levegő illatát is. Némelyik kép különösen erős visszhangot keltett benne. Nem lehet, hogy egyszer már szétnézett erről a helyről, egyszer már hátrahajtotta így a fejét? A Hollóbástya alatt, a Visszaküldöttek Hídján, a Kettősfal között. Itt. Ott. Állva, ülve, térdelve, fekve. Tágra nyílt szemmel, tátva maradt szájjal állni a három nappal, az öt holddal, a bíborszínű síkságokkal, a jeges temetőkkal, a vulkánok füstjével, a fekete hajnali fénnel és a réges-régi, névtelen metropoliszokkal szemben,

amelyekre újra meg újra rácsatlakozik a Város. Csatlakozik, tapad, bújik vágyakozva, hajlítgatja a testét, ezt a tehetetlen tömeget a gyermeki ölelésbe. A saját nevét is elfelejtette. Először az emlékezet vesz el, a nem pusztuló maradványokat pedig, a szándékos anyagkonfigurációkat... vajon ki fejtje meg? Régészeknek nevezik őket, pedig valójában a múlt építőmesterei, a titkok művészei. Zuzanna gondosan építette föl a múltját: az álmaiban kelnek életre a legkorábbi gyerekkorából őrzött emlékek, amikor az apja titokban, éjszakai kiruccanásokra vitte a Városba. Fekete szakállas, nagydarab ember apró lánykával a karján: így járták végig a sugárutakat, az apja mutogatta neki a nem emberformájú szobrokat, a megközelíthetetlen házakat, a tiltott írásokat, a láthatatlan képeket, a világminőség rettentő tájait. Most már biztos abban, hogy így volt, így kellett lennie, az álmok megdönthetetlen bizonyítékok. Mind közül a legárulkodóbb – az emlékezet archeológiája.

ÉRZÉKETLENSÉG.
A FÖLD ALATTI SZÉFEK.
ZUZANNA ELNÉZETT A SÍR FÖLÖTT

Zuzanna Klajn tizennyolc éves lett. Kapott egy halom ajándékot a születésnapjára a rokonaitól, ismerőseitől. Azt a hármat viszont, amelyek a legemlékezetesebbek lettek, megkapta már a születésnapja előtt, még hozzá olyanoktól, akik már nem, vagy még nem éltek: az apjától, a dédanyjától és Malenától.

Malena már megfogant, de csak októberben jön majd világra. Zuzanna az eltelt időben szívélyes barátságot kötött vele. A kthonikus készülék jóvoltából öltött alakot, és minden este, de néha reggel és ebédidőben is megjelent Zuzanna svíziójában. Általában pletykáltak mindenféléről, vagy Zuzanna beszámolt a gondjairól prenátus unokahúgának; az örömeket valahogy bensőségesebb témának érezte. Malena jól érezte magát az árnyak világában, de kicsit tartott az elkerülhetetlen megtestesüléstől.

– Lehet valami éles tárgy a padlón. Vagy ha megbotlanék valamiben; az bármikor megtörténhet, ugye? Leeshetek valahonnan. Ha

kihajolnék ezen a korláton, átesnék a vízen...
Nem mentene meg semmi.

– De miért hajolnál ki annyira? Megtartana a vízesés, csak azután esnél le.

– De megtörténhet, nem? Megtörténhet.
És akkor – ott van a test.

Zuzanna a Ludo ikrekkel bérelt egy kisebb lakást Krakko elfnegyedében, a Víztorony negyvennegyedik emeletén. A városrész legszélén, a dús parkövezet mellett építették föl a krakkói Víztoronyot. Itt nagyon erős szél fújt, főleg az éghajlatmódosítás után, nemegyszer összevissza szaggatta a vízfalakat, a rézsútos oldalú felhőkarcolók ilyenkor úgy néztek ki, mint az esőverte zászlók rúdjai, egy kilométerre is elszállt a vízpermet. Ha Zuzanna gyalog ment haza, ritkán sikerült szárazon átjutnia a vízesés kapun – de többek között ez volt a Tornyok kulturális jellegzetessége, ilyen alkalmazkodást igényelt az elfnegyed.

– Micsoda – a tested? Úgy érted, hogy most nem múlik semmi az anyagon?

Malena az ajkát biggyesztette, sértett képpel ment át a terasz másik végébe, ott fölszökent a kronasztalra, és a vízesés ritmusára szteppelni kezdett rajta.

Zuzanna már jó két órája svizionált, megfájdult a feje.

– Mindenki megszületik – dünnyögte, és elnyomta a cigarettáját. – Ne rágódj ezen, még összehozol egy izmos rögeszmét, és kezelni kell a csecsemő-szomafóbiádat.

– Nincs is neked szíved! – kiabálta Malena, és fölugrott a korlátra. Zuhatagként ömlött végig a vízfal a prenátus kislányon, egy pillanat alatt eláztatta a ruháját, és húzta hátrafelé, a vízesés és a mélység fölé. – Önző vagy! Lehet, hogy tényleg buta kisgyerek vagyok, de meg sem próbálsz beleképzelni magad a helyzetembe. Mit számít, hogy te is üresen születtél? Csak egy kis empátiát...! Az észszerű logika nem ment föl az együttérzés alól. Na!

– Tisztában vagy azzal, hánykor keltem ma? És még te beszélsz együttérzésről!

Malena hadonászott, nagy igyekezetében még nedves kis nyelvét is kidugta a fogai között.

– Testben sosem... – mormolta, közben a vizes karfán egyensúlyozott, és centiméterenként csúsztatta előre a lábát. – Minek nekem test...

Zuzanna meghallotta az ikrek hangját, vacsorázni hívták a lakásból.

Malena megfordult, és a korláton odamasírozott Zuzannához.

– Remegnének az izmaid – sorolta halkán –,

becsapna a belső fülem, szakadna rólam a víz, úgy félnék...

– Először is, eszedbe sem jutna fölmászni oda! – vágott vissza Zuzanna, és a vízfalon kívülre tolta Malenát. Tüsszentett egy nagyot, véget vetett a svíziónak.

A következő néhány napban Malena tüntetően duzzogott. Végül, mivel úgyis közelgett Zuzanna születésnapja, kellő dühvel, sértetten svizionálódott neki egyik éjjel, és a kezébe nyomott egy fekete akrilszövetbe csomagolt ajándékot.

– Nesze! Isten élteszen!

Zuzanna azt sem tudta, hol van ebben az álomsvízióban, és álomtudat nélkül, bamba csodálkozással vette át az ajándékot, meg sem köszönte. Megrázta a dobozt: nem zörgött. Ovális formájú volt. Elkezdte kibontogatni, de közben más fázisba ért az álom, és az éjszaka fennmaradó részére megfeledezett az ajándékról.

Amikor viszont reggel, zuhanyozás közben elé svizionálódott a napi beosztása frissített változatban, amelyet a Lich Kft. küldött, észrevette a dobozkát, a szappan mellett állt a polcon. Vizes kézzel fogta meg. Alig ért hozzá, svizionálódott a teljes felhasználói kézikönyv. Hallgatta, közben megtörölközött

és megfésülködött. Egy prekonceptív szimulátor volt az ajándék, a megfelelő kthonikus készülékre telepítve, Malena ezt is megvette hozzá. Zuzanna tudta, hogy a szülei ellátják pénzzel Malenát, de ez akkor sem volt kis összeg – igaz, összehasonlíthatatlanul kevesebbe került, mint ha az emberi agy fiziológiáját modellező, materializálódott logikai hálót vásárolt volna, mégis sokkal többet költött rá, mint ha egy adaptálható svízióbabát vett volna, a T-generáció Barbie-ját. Ezt a szimulációt, mint Zuzanna megtudta a tájékoztatóból, „a kívülálló szemével” nem lehetett megkülönböztetni egy igazi prenátustól. Csak a leegyszerűsített technológiában különbözött tőle: egy magzat agyában nem lehet létrehozni, de a szimuláción tesztelhetünk többféle személyiségvariánsokat, amíg csak el nem döntjük, milyen gyereket akarunk tulajdonképpen materializálni – aztán fehérjeszintézist hajtanak végre több lépésben, melynek során többek között az emlékezet is elvész. Az igazi prenátusok ezzel szemben mindenre emlékeznek, minden szinten megvan a folytonosság.

Nem volt nehéz megfejtetni, milyen szándékkal ajándékozott Malena Zuzannának prekonceptív szimulációt. Nem először fordult elő, hogy Zuzannát érzéketlenséggel

vádolták. Más-más szavakkal fogalmazták meg – „közönyös”, „hűvös”, „elszakadt a valóságtól”, „magába fordul”, „mizantróp” –, de mind ugyanazt jelentette. Őszintén el kellett ismernie, hogy sosem tartozott azok közé, akik könnyen kötnek ismeretséget. Mindig tartott egyfajta távolságot az emberekkel, a világgal szemben, pedig másoknál nem tapasztalt ilyen távolságtartást, valami elszigetelte a többiektől, tudatosan kellett rávennie magát, hogy több erőfeszítést tegyen. Egy férfi esetében talán nem lett volna olyan szembetűnő ez a tulajdonsága; olyan nőt viszont nem könnyű találni, akinek ne lett volna legalább egy „bizalmas barátnője”. Zuzanna viszont nem érezte igazán, hogy tartozna valamilyen csapathoz, társasághoz, még a Kamilhoz fűződő viszonyában is volt némi hideg számítás: az a szilárd meggyőződés, hogy a normális emberek pontosan így viselkednek, a normális emberek egymásba szeretnek, és együtt élnek – akkor neki is ez a dolga, nem igaz?

Amíg a munkahelyére készülve öltözködött, Zuzanna Klajn azon töprengett, beindítsa-e egyáltalán a szimulációt; vagy egyszerűen adja el az ajándékot, akármilyen udvariatlanság lenne is ez az ajándékozóval szemben.

Mert az ilyen holmikát nem lehet később csak úgy „kikapcsolni”, akarva-akaratlanul ragaszkodni kezd hozzá az ember, érzelmi hálót épít, az élet az élet – ezt pontosan tudta. Ilyen gondolatok jártak a fejében, aztán benézett még az ikrek hálószobájába, hogy fölébressze őket ma is, mint minden nap, nehogy elkéssenek a munkából. Álrukban úgy betekerték magukat a kék ágyneműbe, hogy aligha lehetett volna kitalálni, melyik végtag kihez tartozik. Zuzanna sorban megrángatta az összes lábat. Álmosan bújtak elő a kékségből a tizenkét éves ikrek, szidták Zuzannát – ez volt a mindennapos gyakorlat.

A Lichben ostromhangulat uralkodott, nyilván újabb pánikszerű megérzés futott át a Földalatti Világon, meglepő befektetésekre helyezték ki a tőkájüket a posztmortemek, vagy ilyen műveleteket tanácsoltak élőhalott eredetijüknek vagy utódaiknak, mindenesetre a sűrű svízióktól rózsás vérerek hálózták be az alkuszok szemét. Már a világgazdaság közel huszadrészét kezelték közvetve vagy közvetlenül a kthonikus istenek, és ez nagyon komoly befolyást jelentett, főleg Ázsiában, ahol már évek óta az Árnyak között élt az összes pártkorifeus és milliárdos tábornok. Ha egyáltalán életnek nevezhetjük, mert Zuzanna

ebben még mindig kételkedett. Az első cigarettaszünetben gépiesen játszott a Malenától kapott dobozzal, még nem döntött. Lassan kezdett halványulni az ujjai között. Túl sok a svízió, állapította meg, kezd kiürülni a véremből a Somniferin, be kell adnom egy adagot.

Elektronikus postán jött az ajándék az apjától. Egy brüsszeli közjegyzői iroda volt a feladó. Az, hogy Zuzanna meglepődött, enyhe kifejezés. Apja, gyerekkorának mitológiai fenevadja, csak legendák alakjaként volt jelen a gondolataiban, de ott is valamilyen családi történettel összefüggésben, magától sosem jutott eszébe. Most viszont egyszer csak kilép a képernyő síkjából, leül az íróasztalra, fekete szakállas állát vakargatja.

– Szóval nem vagyok életben – mondja.
– Ha nem vagyok halott, élő akkor sem vagyok semmiképpen; legföljebb te tarthatsz annak. Igeen. Nem tudom, emlékszel-e rám egyáltalán, Zuz. Én vagyok az, a papa. – Zavartan elmosolyodik, csibészesen pislog.
– Emlékszel? Egy nappal a harmadik születésnapod előtt készül ez a felvétel. Bizonyos események... Igazad volt anyádnak, sosem nővök fel. Most tizennyolc éves vagy, biztos nagyobb benned a felelősségérzet, mint bennem. Vagy mégsem? Remélem, hogy...

Látod ezt a kódot? Ezzel átveszel egy kártyát a rotterdami Második Itáliai Bankban, a DNS-ed alapján fognak azonosítani. Ez az én privát kódom, rámentettem minden nem személyhez kötött jogosultságot. Utána jelentkezz be az Abominado krakkói fiókjába; a Lipszyc Iroda tájékoztat majd a hagyatéki eljárásról meg a további teendőkről... Istenem, úgy szeretnék most látni! Hogy nézel ki? Jó lenne beszélgetni veled. Milyen a nevetésed? Mosolyogj rám egyszer, jó? Olyan kedves gyerek voltál... Na, itt a vége, kilépek. Vigyázz magadra, Zuz. A haramia most *out*.

Zuzanna legalább tízszer végignézte. Még Mateusz is észrevette, aki a szomszéd asztalnál dolgozott.

– Ki ez? – kérdezte.

– Az apám.

– Honnan hívott?

– Már meghalt.

– Ó!

– Évekkel ezelőtt.

– Hú.

– Na igen.

Két cigarettával később még mindig nem tudta, mit gondoljon erről az egészről. Ellenőrizte a feladó postai kódját, de minden egyezett, egy brüsszeli közjegyzőtől érkezett

a fájl. Hitte is meg nem is – itt van ez a férfi, aki vetített képről pislog rá... Szóval t e n y l e g volt apja! De azt aligha tudná megmondani, hogy megrendítette, fölbosszantotta vagy legalább megghatotta ez a síron túli üzenet – gyerekesen csodálkozva ült, és furcsa grimaszokat vágott az elsötétült képernyőről visszaverődő tükörképére. Tényleg „Zuznak” szólította az apja? Őrzött egyáltalán valamilyen emléket az apjáról, vagy csak arra emlékszik, milyen ábrándokat szőtt róla az anyjától és a rokonoktól hallott történetek alapján? Mindegy, ezt ma már úgysem lehet eldönteni.

Megnézte a Rotterdamba induló maglevék menetrendjét. A Második Itáliai Bank a nap huszonnégy órájában nyitva volt, tehát az idő nem számít – munka után megteszi az utat oda-vissza. Ha aggasztotta valami, az leginkább az a kilátás volt, hogy ha elkéri a kódot a bankban, akkor egy olyan ember – az apja, Jan Klajn – tervét valósítja meg vakon, akiről nem tudott semmit.

Milyen veszély származhatott abból, hogy átveszi halott apja egyedi kódját? Ezen a ponton mintha filmekre jellemző paranoia uralkodott volna el rajta; elég, ha elérzékenyül a családi fotók láttán, de az elhunyt rejtett

indítékait nem kutathatja ki. Mégsem volt nyugodt.

A hazafelé vezető úton átszvizionálta magát a nagynénjéhez, Mariannához. A Somniferin utolsó cseppjeinél járt, gyöngé és síkbeli volt a kapcsolat, nem érzékelte az autó ülésének textúráját, amelyben a nagynénje ült, a parfümjét is alig érezte; a hangját viszont tisztán hallotta.

– Végrendeletem, tényleg? Brüsszelben? Valahol érthető, mert ott dolgozott annak idején.

– De miért csinálta egyáltalán ezt a felvételt? Tudta, hogy történik vele valami? Biztos, hogy számított rá. De hát baleset volt, nem?

– Hm, hát nem egészen.

Marianna néni maga alá húzta a jobb lábát, és az autó ajtajának támaszkodva Zuzanna felé fordult. Az elkerülő úton suhant a kocsi, vörös akvarellként ömlött szét a polarizált ablakokon a lenyugvó nap. A néni átnézett Zuzanna válla fölött, hosszú, türkizkékre festett körmével igazgatta vállára omló haját.

– Most föltársz előttem egy szörnyű családi titkot – mondta Zuzanna.

– Á, szó sincs róla – nevette el magát a néni; még mindig nem nézett a lány szemébe. – Egyszerűen csak... Szóval egy kicsit becsaptunk. Illetve – nem tudatosan tettük. Tudod,

kicsi voltál, négyéves lehettél? Ilyenkor a leg-egyszerűbb válaszokat szokás adni, mást általában meg sem értenek a kicsik.

– Megértik.

– Tudod, miről beszélek! – fortyant föl a néni, és végre ránézett Zuzannára. – Az átlagos gyerekek. Mindenesetre akkor nem értették meg. Szóval azt mondtuk, hogy baleset érte; aztán édesanyád nyilván sosem járt utána. Hát ez az igazság. Vagyis – ez van a papírokon, ezt rögzítették a halotti bizonyítványban: baleset.

– És mi volt igazából?

– Igazából – senki sem tudja. Nem találták meg a holttestét.

– Tulajdonképpen mi történt?

Marianna vállat vont. Türkizkék körmeivel dobolt grimaszoló, csücsörített ajkain, míg a szavakon gondolkodott.

– Nem tért vissza a terepmunkáról. Vagy valami ilyesmi. Nyilván ásatáson volt. Keresték. Eredménytelenül.

– Szóval eltűnt. Hol?

Marianna megint vállat vont.

– Nem tudod? – csodálkozott Zuzanna.

– Anyád évekig folytatta a harcot, minden jogi eszközzel... Biztos megtalálod az iratai között. Azt sem tudom, kapott-e valamilyen

konkrét választ. Apád beutazta a fél világot, néha olyan helyekről telefonált, amelyeknek a nevét sem tudom kimondani, nem hogy emlékeznék rá, és... Hé, hova tűntél...?

Zuzanna hátrahajtott fejjel, orrcimpáit összefogva szaladt be a Víztoronyba. A blúzára csöppent a vére. Lehetett volna több esze, nem svizionálhat szárazon. Valamennyire magához tért attól, hogy átment a vízfüggönyön (fújt a tátrai főnszél, és a főkapu háromszögletű palástja nem választotta szét a mesterséges esőfalakat).

Az ikrek közül csak Bartek volt otthon, papírok fölé hajolva ült a szalonban, a fejét sem emelte föl. Zuzanna egyenesen a saját szobájába ment.

Két helyiség: hálószoza és könyvtár, amely csak a nevében volt könyvtárszoza, valójában inkább raktárra emlékeztetett, a régi lakásából áthozott holmik álltak itt kartondobozokban. Zuzanna még nem tudta rászánni magát, hogy kicsomagolja őket, mióta ideköltözött az anyja halála után. Nem mintha összetörte volna, nem erről van szó; egyszerűen ösztönösen egymásra rakta és a fal mellé pakolta őket. Először addig halasztotta a dolgot, amíg befejezi az egyetemet, aztán megvárta, míg munkát talált, mostanában meg azt hajtogatta

magában, hogy akkor válogatja át őket, ha beköltözhet a saját lakásába; már befizette az első részletet. Lusta volt, na, és lélektanilag sem volt tisztában magával. A változás általában alulmaradt nála a status quóval szemben – feltehetőleg ezért nyugtalanította az apja síron túli levele. Miért kellene bolygatni a már leülepedett emlékeket, még ha tévesek is? Most már úgsincs jelentőségük. De sajog és éget, nem hagyja nyugodni.

Leült az ágyra, beadott magának egy adag magas trombocitaszámú Somniferint. Időbe telik, míg teljesen felszívódik a szervezetben. Húsz óra tizenkettőkor indul az ART Rotterdamba, pont annyi ideje van, hogy harapjon valamit, és átöltözzön az alkalomhoz illően. Esetleg az elfkosztümbe...? Kéthavi fizetését költötte rá, sokszor hordta hivatalos alkalom nélkül is, fölvette a Lich ügyfeleivel szervezett találkozókra; magával vitte minden utazásra, a jogos hiúság nem jellemhiba. Nagyon tetszett magának ebben a ruhában: ilyenkor már-már úgy nézett ki, mintha az üzleti vagy a politikai élet csillaga lenne, a kronanyag mindig makulátlanul fehér maradt, mindig eszményien illett az alakjára, szinte kitalálta a kívánságait és a hangulatát. A tapintása a selyemnél is lágyabb érzés – az